Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto
09.12.2019

SM1931685
Sisäministeriön poliisiosasto

Erityisasiantuntija Ilmari Uljas, SM/PO

Hallintovaliokunta
Eduskunta

Hallintovaliokunnan kuuleminen 11.12.2019;
Sisäministeriön lausunto asiaan E 55/2019 vp

Sisäministeriön lausunto asiaan E 55/2019 vp Valtioneuvoston selvitys: EU; OSA; Suositus neuvoston päätökseksi luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen Euroopan unionin ja Uuden-Seelannin välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Uuden-Seelannin toimivaltaisten viranomaisten välillä

Komissio antoi 30. lokakuuta 2019 suosituksen (COM(2019) 551 final, 13892/19, 13892/19 ADD 1) neuvoston päätökseksi luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen Euroopan unionin ja Uuden-Seelannin välisestä sopimuksesta, joka koskee henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Uuden-Seelannin toimivaltaisten viranomaisten välillä. Europolin ja Uuden-Seelannin toimivaltaisten viranomaisten välisellä henkilötietojen vaihdolla vahvistettaisiin vakavan rikollisuuden torjuntaa kahdenvälisessä yhteistyössä. Suosituksessa esitetään, että komissio valtuutettaisiin neuvottelemaan Euroopan unionin puolesta.

Sopimusneuvottelujen ensimmäinen askel on, että neuvosto hyväksyy suosituksen luvan antamisesta, minkä myötä komissiolle annettaisiin lupa aloittaa sopimusneuvottelut Uuden-Seelannin toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

Neuvotteluja varten komissiolle laaditaan neuvotteluohjeet. Sopimuksen tulisi kattaa vain Europolin toimivaltaan kuuluvat rikokset. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on määriteltävä selkeästi sopimuksissa ja henkilötietojen käsittely ei saa olla laajempi kuin on välttämätöntä yksittäisessä tapauksessa terrorismin ja rikosten ennalta estämiseksi ja torjumiseksi. Europol voi asetuksen 2016/794 (ns. Europol-asetus) mukaisesti siirtää henkilötietoja kolmannen maan viranomaiselle sellaisen sopimuksen nojalla, joka on tehty unionin ja kyseisen kolmannen maan välillä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklan nojalla ja jossa annetaan yksityisyydensuojaa, perusoikeuksia ja yksilön vapauksia koskevat riittävät takeet. Lisäksi ohjeessa korostetaan, että siirrettyjä henkilötietoja saa käsitellä vain sitä tarkoitusta varten, mitä varten ne on annettu, tietojen tulee olla täsmällisiä ja niitä saa säilyttää vain sen ajan, mikä on tarpeellista sen tarkoituksen saavuttamiseksi, miksi ne on siirretty. Arkaluonteisten tietojen toimittaminen on kielletty, ellei se ole ehdottoman välttämätöntä yksittäisessä tapauksessa.

Sisäministeriö kannattaa sopimusneuvottelujen aloittamista Uuden-Seelannin kanssa henkilötietojen vaihtamiseksi Europolin ja Uuden-Seelannin toimivaltaisten viranomaisten kesken vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjumiseksi. Sisäministeriö tukee komission valtuuttamista

neuvottelemaan sopimuksesta Euroopan unionin puolesta Europol-asetuksen mukaisesti. Sisäministeriö niin ikään kannattaa luonnoksen hyväksymistä neuvotteluohjeiksi.

Europol tukee ja tehostaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten lainvalvontaviranomaisten toimintaa ja keskinäistä yhteistyötä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa sekä laatii analyyseja ja uhka-arvioita. Suomen poliisi ja muut viranomaiset, kuten Tulli ja Rajavartiolaitos, tekevät Europolin kanssa tiivistä tietojenvaihtoon perustuvaa yhteistyötä, jolla on merkittävä lisäarvo Suomen ja koko EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta. Europolin ja Uuden-Seelannin lainvalvontaviranomaisten välille on huhtikuussa 2019 sovittu työjärjestely, joka luo puitteet organisoituneelle strategisen tason yhteistyölle, mukaan lukien suoralle tiedonvaihdolle ja yhdyshenkilötoiminnalle. Työjärjestely ei kuitenkaan tarjoa oikeusperustaa henkilötietojen vaihdolle, mikä on välttämättömänä tehokkaalle operatiiviselle yhteistyölle.

Sisäministeriö katsoo, että suosituksessa esitetyt operatiiviset tarpeet liittyen esimerkiksi terrorismi- ja kyberrikoksiin, järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan sekä huumerikoksiin ovat perusteltuja ja Europolin mandaatin mukaisia. Sisäministeriö pitää sopimusneuvottelujen aloittamista kannatettavana myös sen vuoksi, että sisäisen turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää vahvistaa Europolin roolia EU:n keskitettynä tietojenvaihdon ja rikostietojen analyysikeskuksena. Maaliskuun 2019 Christchurchin isku on konkreettinen esimerkki tarpeesta Uuden-Seelannin ja Europolin yhteistyön vahvistamiseksi sekä henkilötietojen vaihtamiseksi Europolin ja Uuden-Seelannin toimivaltaisten viranomaisten välillä. Uusi-Seelanti on EU:n saman mielinen kumppani ja sopimusneuvottelut edistäisivät vuoden 2016 kumppanuussopimuksen toimeenpanoa. Komissio kiinnittää erityistä huomiota mm. tietosuojakysymyksiin, mikä on myös Suomen tavoitteiden mukaista.